

Løgtingið

Løgtingsmál nr. xx/2010: Uppskot til løgtingslóg um javning av fólkapensjón

Uppskot

til

løgtingslóg um javning av fólkapensjón

§ 1. Fyri hvørt fíggjarár verður roknað eitt árligt javningarprosent, sum verður nýtt at javna fólkapensjónina.

Stk 2. Upphæddirnar, sum vera javnaðar, eru tær galdandi pensjónsupphæddirnar.

§ 2. Javningarprosentíð verður útroknað sum helvtin av prosentvísu broytingini í tímalønini 1. oktober inniverandi ár í mun til tímalønina 1. oktober árið fyri, og helvtin av prosentvísu broytingini í brúkaraprístalinum 3. ársfjórðing í inniverandi ári í mun til 3. ársfjórðing í árið fyri.

Stk. 2. Tímalønin, sum verður nýtt til áseting av lønarhækkingini, er grundtímalønin pr. 1. oktober hjá Føroya Arbeðarafelag frároknað eftirlønargjöld og frároknað viðbøtur fyri starvsaldur.

Stk. 3. Er roknaða javningarprosentíð hægri enn prosentvísa broytingin í tímalønini, verður javningarprosentíð sett til broytingina í tímalønini.

Stk. 4. Er roknaða javningarprosentíð minni enn null, verður javningarprosentíð sett til null.

Stk. 5. Hevur roknaða javningarprosentíð í eitt ella fleiri ár verið minni enn null, soleiðis at javningarprosentíð hevur verður sett til null, verður pensjónin ikki javnað aftur fyrr enn roknaða javningarprosentíð í tíðarskeiðinum er komið upp um støðið áðrenn javningarprosentíð varð sett til null.

§ 3. Landsstýrismaðurin ásetir við kunngerð javningarprosentíð í seinasta lagi 1. november hvørt ár.

§ 4. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri útrokningina av javningarprosentinum, herundir reglur sum taka atlit til broytingar í hagtalsgrundarlagnum fyri útrokningini av javningarprosentinum.

§ 5. Hendan løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2011

Kap. 1. Almennar viðmerkingar

Ein týðandi partur av pensjónsnýskipanini er nýggja lóggávan um javning av fólkapensjónini. Málið er at gera javningina av fólkapensjónini meira støðuga, soleiðis at fólkapensjónin í størri mun fer at fylgja gongdini í føroyska búskapinum sum heild.

Sambært verandi lóggávu verða grundupphæddirnar ikki javnaðar, meðan viðbøturnar verða javnaðar við 3 prosentum um árið. Roknað av allari upphæddini svarar hetta til eina javning á 1 prosent.

Hetta hevur ført til, at fólkapensjónin javnan hevur mist virðið sammett við lønarlagið annars í samfelagnum. At pensjónirnar eru dragnaðar afturum lönirnar hevur síðan ført til stórt trýst á politisku myndugleikarnar, sum so hava gjørt sera stórar broytingar av pensjónunum í einum.

Sambært uppskotinum skulu pensjónirnar javnast við miðal av lønargongdini og prísgongdini. Broytingin av javningini fer at gera, at pensjónirnar fara at fylgja munandi betri við gongdini í búskapinum og lønargongdini enn nú.

Tað fer tí ikki so ofta at verða neyðugt hjá politisku myndugleikarnum at taka støðu til pensjónsupphæddirnar. Roknast kann við, at longri áramál kann ganga, áðrenn tað verður neyðugt hjá politisku myndugleikunum at endurskoða pensjónsupphæddirnar.

Við uppskotinum verður farið burtur frá verandi javning av fólkapensjón, har bara viðbótin verður javnað við 3 prosentum um ári, meðan grundupphæddin ikki verður javnað. Í staðin verður mælt til at samlaða fólkapensjónsupphæddin verður javnað á hvørjum ári við einum javningprosent, sum fylgir vøkstrinum í prístalinum og lønarlagnum í føroyska samfelagnum. Hetta hevur við sær, at borgarin, sum fær fólkapensjón, fær part í vøkstrinum, tá ið vøkstur er í prístalinum og lønarlagnum.

Fólkapensjónin fer ikki at minka í teimum førum, tá vøksturin í prístalinum og lønarlagnum er negativur. Í hesum førum verður javningin sett til null, og javningin tekur ikki við fyrr enn roknaða javningarprosentin er komið upp um aftur støðið, tá javningin varð nullstillað.

Kap. 2. Avleiðingar av uppskotinum

Uppskotið hevur fíggjarligar og umsitingligar avleiðingar fyri landið. Fíggjarmálaráðið má hvørt ár gera upp javningarprosentin, og almannamálaráðið má hvørt ár javna fólkapensjónina við javningarprosentinum. Verandi javning við 3 prosentum av viðbótunum svarar til eina upphædd á umleið 5 mió. kr. árliga. Um til dømis lønarhækkingin eitt ár er 3 prosent og brúkaraprístalshækkingin er 1 prosent, so verður javningarprosentin 2 prosent. Við hesum fyrirtreutum verður javningin umleið 8 mió. kr., t.e. árliga javningin verður 3 mió. kr. størri enn í dag.

Uppskotið hevur sosialar avleiðingar, tí fólkapensjónistar fara at fáa eina størri javning enn í dag, orsakað av, at øll fólkapensjónsupphæddin fer at verða javnað. Gongin í fólkapensjónini fer eisini í stóran mun at fylgja samfelagsgongdini og kann tí metast at vera meir rættvís og rímlig.

Mett verður ikki, at lógaruppskotið hevur avleiðingar við sær fyri umhvørvið ella í mun til altjóða avtalur og reglur.

	Fyri landið/ landsmyndug- leikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss/øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar/ felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar/ búskaparligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalar og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar				Ja	

Kap. 3. Serliga viðmerkingar

Til § 1

Í greinini verður lýst, at endamálið við ásetingini er at gera eina útrokning av einum javningarprosent, sum skal nýtast at javna fólkapensjónsupphæddirnar við.

Stk. 2 ásetir, at javningin tekur støði í upphæddini, sum er galdandi, tá javningin verður útroknað.

Til § 2

Stk 1. Snýr seg um útrokning av javningarprosentinum.

Mælt verður til at brúka helvtina av prosentvísu broytingini í tímalønini og helvtina av prosentvísu broytingin av prístalinum. Tann prosentvísa broyting í tímalønini 1. oktober í inniverandi ári í mun til tímalønina 1. oktober árið fyri. Tann prosentvísa broytingin av prístalinum, sum verður nýtt í javningini, tekur støði í prístalinum fyri 3. ársfjórðing, sum verður kunngjørt 1. oktober á hvørjum ári, samanborið við prístalið fyri 3. ársfjórðing árið fyri.

Í *stk.2* verður mælt til, at javningin tekur støði í grundtímalønarvøkstrinum fyri sáttmálan hjá Føroya Arbeðarafelag. Grundtímalønin skal verða frároknað inngjöld til pensjón- og tryggingar og vera frároknað viðbøtur fyri starvsaldur og onnur viðurskifti sum til dømis yvirtíð. Sáttmálin hjá Føroya Arbeðarafelag leggur støði fyri lønarvøkstrinum á privata og almenna arbeidsmarknaðinum, sáttmálin er vanliga liðugur í mai-juni í samráðingarárnum. Sáttmálin hjá Føroya Arbeðarafelag verður eisini nýttur í lógini um dagpening og lógini um ALS. Grundtímalønin 1. mai 2010 er 110,37 kr., har pensjónsinngjald, viðbót o. a. ikki verður tikið við.

Stk. 3 mælir til, at hámark verður sett fyri, hvussu nógv prístalið kann ávirka javningina av fólkapensjónini. Sambært *stk. 3* kann javningin ikki verða hægri enn broytingin í sáttmálalønini. Hetta skal avmarka sveiggini, sum kunnu verða í teimum førum, har prístalið í einum tíðarskeiði hækkar óvanliga nógv, sum kann geva landskassanum eyka stórar útreiðslur til at javna fólkapensjónina við. Mett verður eisini, at tað er óheppið, um fólkapensjónin hækkar meira enn arbeðaralønin.

Stk. 4 ásetir, at javningaprocentið ikki kann vera negativt.

Stk. 5 ásetir, at um javningarprocentið í nøkur ár hevur verið null, tí roknaða javningaprocentið hevur verið negativt, verður javningaprocentið ikki positivt aftur fyrr enn samlaða roknaða javningin í tíðarskeiðinum kemur upp um støðið, tá roknaða javningarprocentið gjørdist negativt. Henda áseting er gjørd fyri, at fólkapensjónin ikki fyrst skal verjast móti afturgongd í samfelagnum, fyri síðan at fáa fulla ágóðan frá lønarframgongd og príshækking frá einum sera lágum støði. Ein annar háttur at lýsa hesa áseting er, at hon tryggjar at pensjónin ikki skal hækka tvær ferðir fyri eina og somu lønar- og príshækking.

Til § 3

Landsstýrismaðurin í fíggjarmálum ásetir í seinasta lagi 1. november á hvørjum ári við kunngerð javningarprocentið. Tað er av týðningi, at talgrundarlagið fyri javnaðu fólkapensjónini er klárt í oktober mánaði, so at fyrisitingin hevur tíð til at fyrireika skipanirnar til nýggju javnaðu fólkapensjóninsupphæddirnar, og at teir borgarar, ið fáa fólkapensjón, verða kunnaðir í góðari tíð.

Til § 4

Henda grein gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta nærri reglur fyri útrokningini av javningarprocentinum. Hetta kann vera neyðugt, um uppgerðin av hagtølunum, sum eru grundarlag undir útrokningini av javningarprocentinum, verður broytt. Um hagtalsliga uppgerðin av til dømis lønunum ella prísunum verður broytt, kann landsstýrismaðurin gera samsvarandi broytingar í útrokningini av javningarprocentinum.

Til § 5

Lógin kemur í gildi 1. januar 2011. Sostatt verður fyrsta útrokning av javningarprocentinum kunngjørd í seinasta lagi 1. novembur 2011. Hetta javningarprocentið verður brúkt til javning av fólkapensjónini fyri 2012.

Á Løgtingi, 7. juli 2010

Annita á Fríðriksmørk
løgtingskvinna

Bergtóra Høgnadóttir Joensen
løgtingskvinna

Bjørn Kalsø
løgtingsmaður

Hans Pauli Srøðm
løgtingsmaður

Helgi Abrahamsen
løgtingsmaður

Jákup Mikkelsen
løgtingsmaður

John Johannessen
løgtingsmaður

Karsten Hansen
løgtingsmaður

Kári P. Højgaard
løgtingsmaður

Óli Breckmann
løgtingsmaður